

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 121

Mizanpaj: CİNAS

Kapak: CİNAS

Baskı, Kapak Baskı

KALKAN MATBAACILIK

Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler

Tel: 0312.3419234-3421656 Ankara

Tashih:

Adem KAYA

Nihat KAYA

1.Baskı

03 Nisan 2009

ISBN: 978-975-6004-61-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı İşhanı No: 2 Kat: 5 Ulus/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89

web: www.fcr.com.tr – e-mail: fcr@fcr.com.tr

ÇALIŞANLARIN HAKLARI VE İSLAM

Ankara 2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM'IN ÇALIŞMA HAYATINA BAKIŞI

I. İSLÂM VE ÇALIŞMA HAYATI	11
A. İslâm ve Çalışma Hayatı	11
B. Yaratılış, İbadet ve Çalışma Hayatı	17
C. Salih Amel ve Çalışma Hayatı	23
II. İSLÂM'IN EKONOMİYE BAKIŞI	30
A. İslâm ve Ekonomi	30
B. Yetenek ve İslâm.....	38
C. İslâm'da Çalışan ve İşveren	41
III. MÜLKİYET HAKKI	51
A. Mülkiyet Hakkı	51
B. Kur'an'da Mülkiyet	55
C. Özel ve Kamu Mülkiyeti	60

İKİNCİ BÖLÜM

EMEK, ÜRETİM VE ÜCRET

I. EMEK VE ÜRETİM	69
A. Emek ve İslâm	69
B. Emek ve Barış	73
C. Üretim Faktörleri ve İslâm	78
II. ÜCRET VE İSLÂM	85
A. Adil Ücret	85
B. Asgari Ücret.....	92
C. Ücret Uyuşmazlıkları.....	102
D. Ücret Belirleme Esasları.....	107
E. Ücret İlaveleri	115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLENME HAKKI VE İSLÂM

I. ÖRGÜTLENME HAKKI	121
A. Örgütlenme Hakkı ve İslâm	121
B. İslâm Toplumunda Örgütlenme	131
C. Günümüzde Örgütlenme	144
II. GREV, LOKAVT VE TOPLU SÖZLEŞME	160
A. Grev, Lokavt ve İslâm	160
B. Toplu Sözleşme Hakkı ve İslâm	170
III. SOSYAL GÜVENLİK VE İSLÂM	177
A. Sosyal Güvenlik Kavramı	177
B. Sosyal Güvenlik Kurumları	179
C. Sosyal Güvenlik Sistemleri	189

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORUNMA HAKKI VE DİĞER HAKLAR

I. KORUNMA HAKKI	199
A. Kadın ve Çocukların Korunması	199
B. Zayıf Kesimlerin Korunması	205
II. DİĞER BAZI HAKLAR	212
A. Çalışma ve Dinlenme	212
B. Düşünme ve İbadet	214
C. Eşit ve Sağlıklı Çalışma	217
SONUÇ	223
BİBLİYOGRAFYA	227

ÖNSÖZ

Çalışanlar tarihin hiçbir döneminde bu kadar sorunlu, sınırlı, bunalımlı bir çağda ve rotasını kaybetmiş bir şekilde yaşamamıştı. “Sanayi Devrimi” birçok sorunu beraberinde getirmiş, sadece ortaya çıktığı toplumlara değil; İslâm ülkeleri ile beraber bütün dünyayı etkilemiştir. Bir avuç işveren dışında genelde bütün çalışanlar, “Sanayi Devrimi”nin getirdiği olumsuz sonuçlardan etkilenmiştir. Günümüzde ise bu etki, hep daha fazla kazanma düşüncesinden hareketle, beşeri sistemlerin akıl almaz reklamlarıyla, hileleriyle ve dayatmalarıyla, şiddetli bir şekilde devam etmektedir.

“Sanayi Devrimi”yle birlikte yerden biter gibi birçok ideoloji türemiş, ülkeleri etkisi altına almış, oralardaki çalışma düzenini kendi sömürü çarkları lehlerinde değiştirmiştir. Bu süreçten sonra türeyen kapitalist, sosyalist, komünist ülkeler ve onların kötü taklitçileri çalışanlara hiçbir zaman huzur ve mutluluk getirememişlerdir. Çağımız çalışana bütün bunları gördüğü ve sıkıntılarını bizzat yaşadığı halde bir çukurun içinde, çaresizce debelenmektedir. Fakat hemen şunu belirtelim ki çalışanların sömürülmesinde, ezilmesinde, sıkıntı çektilmesinde ve çıkmaza düşürülmesinde, “Tevhit” ilkesine dayanan İslâm’ın etkisinin olduğu düşünülemez.

İslâmi açıdan çalışanların içinde bulunduğu durum kabul edilebilir bir durum değildir. Bu durumu kabul etmek müslümanın karakterine yakışmaz. Çünkü müslümanlar Allah’a, insana, topluma, çalışanlara, ailelerine ve kendilerine karşı yüce bir sorumluluk taşırlar. Diğer taraftan yaratıcı ve düzenleyici kudret ise bu sorumluluktan dolayı aktif olmalarını istemekte-

dir. Aktif olmanın yolu da çağımızı ve çalışanların içinde bulunduğu durumu anlamaktan geçer.

Bugün İslâm, çalışanların içine düştüğü sömürü düzeninin hilelerini çok iyi tanımaktadır. Çözüm önerilerini insanlığın önüne çok net bir şekilde koymuştur. İnsanlığı bu sömürü düzeninden kurtarmak için, sadece kendisine samimiyetle inanan ve gönül veren insanları beklemektedir. Beşeri kaynaklı ideoloji ve sistemlerin sömürü düzenlerinden kurtulmak düşünüldüğü kadar zor değildir. Yeter ki İslâmi ilkelere bağlı samimi bir şekilde mücadele eden bir kitle bulunsun.

Şu çok iyi bilinmelidir ki İslâm dünyasında çalışanların sorunlarını çözmeye ilişkin samimi girişimler ve uygulamalar artıkça çok ciddi birikim meydana gelecektir. Birikim ne kadar çok artarsa beşeri sistemler de etki alanlarını o derece kaybedecektir. Beşeri sistemlerin etki alanlarını kaybetmesi ise sömürge alanlarını kaybetmesine vesile olacaktır. Bunun sonucunda, bugün olduğu gibi, bütün güçleriyle direnecek ve gerekirse emperyalist emelleri için güç kullanacaklardır. Ancak çalışanların kendini, değerlerini, inançlarını tanıması, emperyalist güçlere karşı verilen mücadelede dayanak noktası olacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde İslâm'ın genel olarak hayata, ekonomiye ve mülkiyete bakışına, çalışanların haklarını dikkate alarak, değindik. Çünkü bu alanlara bakmadan bir değerlendirme yapmak çalışma hayatının anlaşılmasını zorlaştıracaktı. Çalışma hayatının ve çalışanların sahip olduğu hakların hayatla, ekonomiyle ve mülkiyet anlayışıyla yakından ilgili olduğu bilinen bir gerçektir.

İkinci bölümde ise çalışanları çok yakından ilgilendiren, birbirine sıkı sıkıya bağlı olan “emek, üretim ve ücret” üzerinde durduk. İslâm'ın emeğe ve karşılığı olan ücrete verdiği önemin yanında, üretimi de ele aldık. Çalışanlara, “emek”le ilgili temel ilkeleri, çalışanların haklarını ve nelere dikkat etmeleri gerektiğine dair aydınlatıcı temel bilgileri verdik. Diğer taraftan emeklerinin neticesi olan “üretim” hakkında açıklamalarda bulun-

duk. Çalışanların emek ve üretimin sonucunda hak ettikleri ücreti nasıl almaları gerektiği üzerinde de durduk. İslâm'ın "emek, üretim ve ücret"e kapitalizm ve diğer beşeri sistemlerden farklı bir açıdan baktığına ve farklı çözümler önerdiğine dair görüşlerimizi de belirttik.

Üçüncü bölümde, çalışanların "örgütlenme, grev, lokavt, toplu sözleşme ve sosyal güvenlik" gibi hakları üzerinde, çağımızda tartışılan noktalara dikkat çektik. Kapitalizmin emperyalizme dönüştüğü günümüzde, çalışanların sömürülmesi küresel bir sorun haline gelmiştir. Bu sorun çalışanları örgütlenme ile beraber bazı haklarını kullanmaya itmiştir. Bu nedenle bunlara da genel anlamda değinmenin yararlı olacağına inandık.

Son bölümde ise çalışanların sahip olduğu diğer haklara çok kısa bir şekilde değindik. Çalışanların çalıştıkları zaman diliminde işyerinde var olan haklarına dikkat çektik. Çalışma, dinlenme, ibadet, tazminat, özgürlük, eşitlik vb. hakların önemine işaret ettik. İslâm'ın herhangi bir ideolojiden taraf olmadığını, adaletten yana olduğunu düşünerek bazı kesimlerin özenle korunması gerektiği üzerinde de durduk. Kadınların, çocukların, engellilerin, yetimlerin ve benzer özellikler taşıyan diğer kesimlerin, dönemin şartlarına göre, çalışma hayatında korunmaları gerektiği üzerinde düşüncelerimizi belirttik.

Amacımız çok büyük şeyler gerçekleştirmek değil, sadece çalışma hayatına ve çalışanların içinde buldukları duruma dikkat çekmektir. Çok büyük bir iddiamız yoktur. Eksiklerimizle beraber, İslâm'ın hedeflediği çalışma hayatına ve çalışanların sahip olduğu haklara genel anlamda dikkat çekmeyi başarabilirsek, çalışmamız amacına ulaşmış demektir. İnşallah bunu başarmışızdır.

Çaba bizden, takdir Allah'tandır.

Mahmut Kaya
Yalova, 6 Haziran 2008